

El Pirineu, la necessitat d'una identitat pròpia

"La identitat col·lectiva es fonamenta en la consciència comuna de compartir un passat", i "disposar d'un passat comú es preconditiona de tota identitat col·lectiva", afirma Jaume Aurell.¹ Així doncs, per tenir una identitat pirinenca, el primer de tot seria el fet de comptar amb un passat comú.

Existeix una història comuna per a tot el Pirineu? I per al Pirineu català?

Hi ha qui defensa que "des de fa mil anys, la gran serralada ha dividit les llengües i la gent, els costums i les tradicions, tot i que també va funcionar i continua fent-ho com a punt de trobada d'aquells elements definidors; la muntanya que cadascú reivindica ha generat comunitats històriques, econòmiques, les ha connectades, les ha posat en relació però mai no les ha barrejades: és clar que hi ha hagut aportacions mútues (demogràfiques, socials, tecnològiques, etc.) però no hi ha hagut mescla".²

També en trobem d'altres que afirmen tot el contrari "[...] Los Pirineos – jamás fueron frontera, sino, más bien, punto de unión entre pueblos y fuente de sustento para los mismos. Sólo la imposición militar, política y económica mantenida durante siglos por sendos Estados autoritarios puso vallas allí donde nunca las hubo [...]".³ Com a historiador m'identifico més amb la primera definició.

Els darrers anys, des dels anys 90 del segle xx, el concepte identitat pirinenca ha estat utilitzat per diferents col·lectius i amb finalitats diverses. L'àmbit territorial d'aquesta col·lectivitat també és molt canviant.

Marc Carballido, president de la Comunitat de Treball dels Pirineus l'any 2009, va establir que la línia de treball a seguir durant el seu mandat seria el desenvolupament i la potenciació de la identitat pirinenca. L'àmbit territorial en aquest cas és molt ampli: comprenia la totalitat de les regions d'Aragó, Navarra, el País Basc, Catalunya, Aquitània, Midi-Pyrénées, Languedoc-Roussillon i Andorra. En

Joan Ramon Piqué
i Badia, historiador,
Vilaller- Centre
d'Estudis Ribagorçans

el marc de les Trobades Culturals Pirinenques del 2010, el ministre de Turisme andorrà, Claude Benet, va afirmar que calia crear una identitat pirinenca forta, també referint-se a un ampli territori.

El sociòleg aragonès José Ángel Bergua ha definit "la identidad pirenaica 'despertada'" a partir de l'estudi dels moviments populars, de les dècades dels 80 i 90 del segle passat: els anti-òssos a les valls pirinenques franceses; i els anti-embassaments de les valls aragoneses. Per a ell, la identitat pirinenca s'adquireix a partir de "la transpiración paciente de la experiència de vivir en los pueblos de los Pirineos".⁴

Si la idea d'identitat pirinenca de la Comunitat de Treball dels Pirineus i del ministre de Turisme andorrà es referia a la identitat com un element dinamitzador, sobretot socioeconòmic, el sociòleg aragonès la crea com un element diferenciador, per distingir el nosaltres i els altres.

Pel que fa a Catalunya, la identitat pirinenca, molt vinculada amb la creació de la vegueria de l'Alt Pirineu i Aran,⁵ té un defensor, el Col·lectiu APiA, del qual sóc membre, que demana que es respecti la denominació de l'Alt Pirineu i Aran davant les denominacions de "Pirineu lleidatà" i "Pirineu gironí".⁶

Montserrat Guibernau, amb els seus estudis sobre el nacionalisme, destaca les cinc dimensions que tota identitat col·lectiva té:⁷

- La dimensió psicològica, que prové de la consciència de formar un grup basat en una proximitat sentida que pertany a la col·lectivitat.
- La dimensió cultural, valors, creences, costums, convencions, hàbits, llenguatges i tradicions que es transmeten als nous membres que reben la cultura d'una col·lectivitat particular.
- La dimensió històrica, que atorga als membres de la col·lectivitat una memòria comuna plena de moments transcendents de la vida de la comunitat.
- La dimensió territorial.
- La dimensió política.

Jo em pregunto si les diferents identitats pirinenques tenen aquestes cinc dimensions. Com hem vist, la històrica i la territorial no estan gens clares. Les altres tres depenen d'aquestes dues.

Al Pirineu català, un veí de les cinc comarques de l'Alt Pirineu s'identifica més com a lleidatà o gironí que no pas com a pirinenc; i, sobretot, ho fa com a ribagorçà, pallarès, alturgellenc o de la Cerdanya. Els del territori d'Aran tenen la seva identitat aranesa o occitana.

Les comarques naturals, després institucionalitzades amb la creació dels consells comarcals, amb una extensió territorial reduïda, sí que compleixen les cinc dimensions per donar fruit a una identitat col·lectiva, ja que són uns territoris definits, amb una història i una cultura comunes. Els seus veïns tenen consciència de pertànyer a una col·lectivitat, perquè tenen uns drets i uns deures com a membres.

En canvi, en les províncies, creades l'any 1833, en origen són demarcacions territorials i polítiques. Amb els anys es dimensionaran en el pla històric, cultural i els seus habitants

prendran consciència de formar part d'una col·lectivitat: són lleidatans o gironins, i no d'Osca ni de Barcelona.

Per crear la identitat pirinenca del territori de l'Alt Pirineu, que no ha ser una identitat nascuda com a resposta a un possible greuge sofert, com seria la "identidad pirenaica 'Despertada'" del sociòleg aragonès. I davant de la manca d'un passat comú és imprescindible la institucionalització mitjançant la vegueria de l'Alt Pirineu i Aran, el naixement d'un institut d'estudis pirinencs, la creació d'un museu d'art pirinenc, etc. S'ha de seguir el camí que van fer les províncies al segle XIX per crear la consciència de pertànyer a una col·lectivitat diferenciada. Els pirinencs han d'identificar un territori –l'Alt Pirineu i Aran–, amb una cultura, amb una història, amb cert poder polític, en el qual ells es trobin implicats i es reconeixin com a grup, amb uns drets i uns deures, que en facilitin l'autocomprensió "ad intra" i "ad extra".

NOTES

1- AURELL, JAUME; "Memòria, història i identitat, el debat teòric" in *Idees*. Revista de temes contemporanis, núm. 28-29, gener/juny 2006, pàg 77.

2- PEYTAÍ DEIXONA, JOAN; "Algunes reflexions sobre història i memòria a la Catalunya del Nord. Entre manipulacions i adaptacions" in *Idees*. Revista de temes contemporanis, núm. 28-29, gener/juny 2006, pàg 147.

3- LARRAMENDI, IÑIGO; " El Derecho pirenaico, pilar de nuestra identidad y herramienta para el futuro" in martinttipia.com

4- Curroblogs.blogspot.com>2016/07>jose-angel-bergua-y-la-identidad.

5- PALLARÉS, MARTA; "Organització territorial. Vegueria de l'Alt Pirineu i Aran" in territori.scot.cat/cat/noticies/2010/12/organitzacio_territorial_vegueria_de-l-alt-pirineu-i-aran-2557.php

6- Carta adreçada als mitjans de comunicació " El Col·lectiu ApiA demana que es respecti la denominació de l'Alt Pirineu i Aran" in *Viure als Pirineus*, 07 de maig de 2015. Aquesta reivindicació també la trobem en l'article de Mireia Pellicer "Pirineu. Ni de Lleida ni d'enlloc!" in *El Periòdic*.ad, 28/02/2017.

7- MONSERRAT MOLAS, JOSEP; "Oblit, memòria, història i identitat: relacions difícils" in *Idees*. Revista de temes contemporanis, núm. 28-29, gener/juny 2006, pàg 80.

